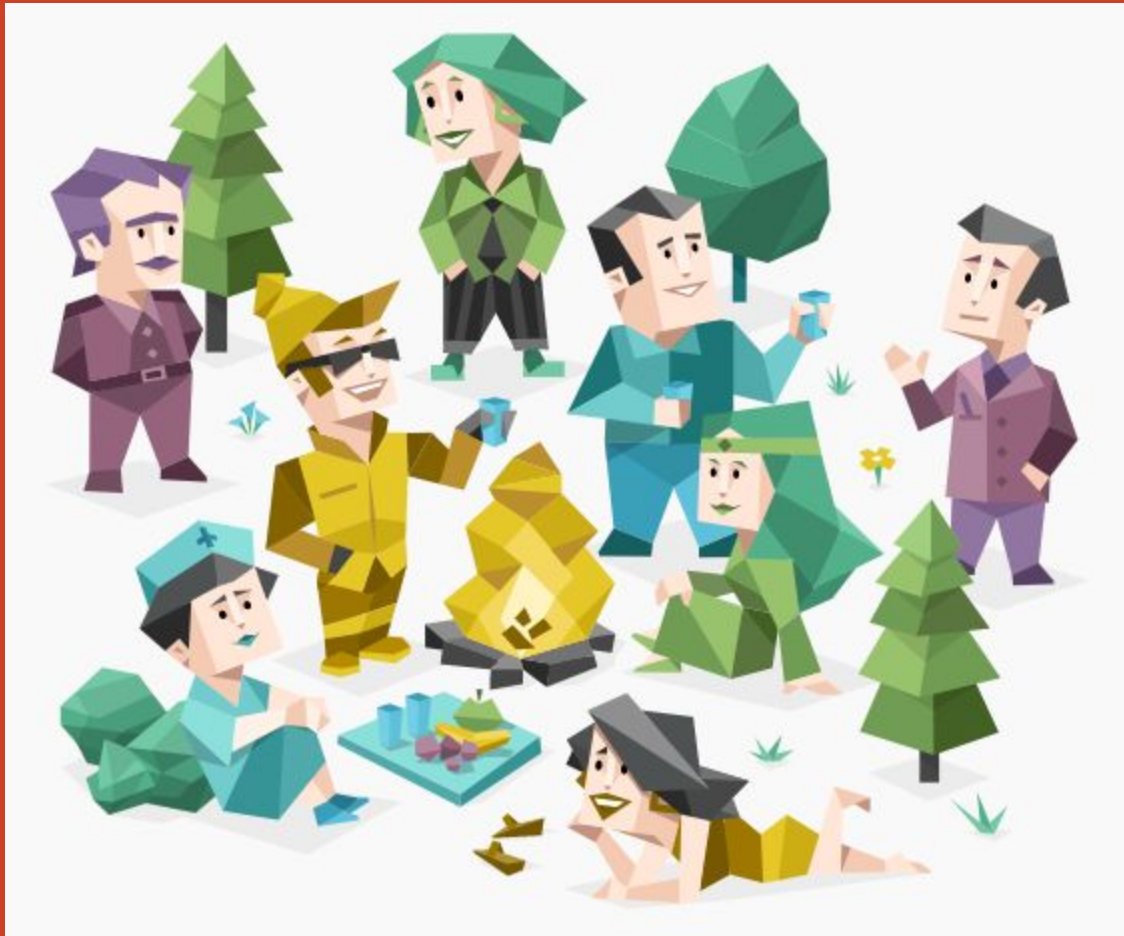

Μάθημα ΕΘ 605
2η διάλεξη

Ενότητα 1: Εισαγωγή στις Αναπτυξιακές Διαταραχές

Χριστίνα Αθανασοπούλου
Εργοθεραπεύτρια, MAEd, PhD

<https://www.16personalities.com/el>

Περιεχόμενα διάλεξης

1. Ορισμοί
2. Ταξινόμηση
3. Εισαγωγή στις ΔΑΦ
4. Δραστηριότητες κατανόησης (M-CHAT)

Πότε ένα παιδί ή έφηβος έχει
αναπτυξιακή διαταραχή;

Έχετε γνωρίσει παιδί ή έφηβο με
αναπτυξιακή διαταραχή;

Τι εννοούμε...

- Αναπτυξιακές...εμφανίζονται κατά την περίοδο της ανάπτυξης
- Διαταραχές...δηλώνουν απόκλιση από το φυσιολογικό

Παιδί...το άτομο που βρίσκεται στο αναπτυξιακό στάδιο της παιδικής ηλικίας (3-11 ετών)

Έφηβος... το άτομο που βρίσκεται στο αναπτυξιακό στάδιο της εφηβείας (12-18 ετών)

ΣΥΝΕΠΩΣ...

□...όταν εργαζόμαστε με παιδιά ή/και εφήβους με Αναπτυξιακές Διαταραχές πρέπει να γνωρίζουμε τα στάδια της φυσιολογικής ανάπτυξης σε κάθε τομέα λειτουργικότητας

Εισαγωγή

Με τη στενή έννοια του όρου, στις Αναπτυξιακές Διαταραχές περιλαμβάνουμε διαταραχές με έναρξη κατά τη διάρκεια της νηπιακής ή παιδικής ηλικίας, στις οποίες υπάρχει βλάβη ή καθυστέρηση της ανάπτυξης λειτουργιών που συνδέονται στενά με τη βιολογική ωρίμανση του Κεντρικού Νευρικού Συστήματος (ΚΝΣ).

Ταξινόμηση κατά ICD-10: V Ψυχικές διαταραχές & διαταραχές συμπεριφοράς

Κωδικός	Τίτλος
ICD F00-F09	<u>Οργανικές, (συμπεριλαμβάνονται και οι συμπτωματικές), ψυχικές διαταραχές</u>
ICD F10-F19	<u>Ψυχικές διαταραχές και διαταραχές συμπεριφοράς που οφείλονται στη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών</u>
ICD F20-F29	<u>Σχιζοφρένεια, σχιζοτυπικές και παραληρηματικές διαταραχές</u>
ICD F30-F39	<u>Συναισθηματικές διαταραχές (F30 - F39)</u>
ICD F40-F48	<u>Νευρωτικές, σωματόμορφες και αγχώδεις διαταραχές</u>
ICD F50-F59	<u>Σύνδρομο συμπεριφοράς που σχετίζονται με φυσιολογικές διαταραχές και φυσικούς παράγοντες</u>
ICD F60-F69	<u>Διαταραχές της προσωπικότητας και της συμπεριφοράς στον ενήλικα</u>
ICD F70-F79	<u>Νοητική υστέρηση</u>
ICD F80-F89	<u>Διαταραχές της φυσιολογικής ανάπτυξης</u>
ICD F90-F98	<u>Συναισθηματικές διαταραχές και διαταραχές της συμπεριφοράς με έναρξη συνήθως κατά την παιδική ηλικία και την εφηβεία</u>
ICD F99	<u>Διάφορες νοητικές διαταραχές</u>

Πηγή: <https://www.galinos.gr/web/drugs/main/icdcodes/F80-F89>

ICD-10: V Ψυχικές διαταραχές & διαταραχές συμπεριφοράς

Κατάταξη ομάδας

Επίπεδο	Κωδικός	Τίτλος
0	ICD V	<u>Ψυχικές διαταραχές και διαταραχές συμπεριφοράς</u>
1	ICD F80-F89	Διαταραχές της φυσιολογικής ανάπτυξης

Περιεχόμενα ομάδας

Κωδικός	Τίτλος
ICD F80	<u>Ειδικές αναπτυξιακές διαταραχές του λόγου και της γλώσσας</u>
ICD F81	<u>Ειδικές αναπτυξιακές διαταραχές των σχολικών δεξιοτήτων</u>
ICD F82	<u>Ειδικές αναπτυξιακές διαταραχές της κινητικής λειτουργίας</u>
ICD F83	<u>Ειδικές μικτές αναπτυξιακές διαταραχές</u>
ICD F84	<u>Διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές</u>
ICD F88	<u>Άλλες διαταραχές της ψυχολογικής ανάπτυξης</u>
ICD F89	<u>Διάφορες διαταραχές της ψυχολογικής ανάπτυξης</u>

Πηγή: <https://www.galinos.gr/web/drugs/main/icdcodes/F80-F89>

ICD-10: V Ψυχικές διαταραχές & διαταραχές συμπεριφοράς

Οι διαταραχές που περιλαμβάνονται σε αυτή την κατηγορία έχουν τα εξής κοινά χαρακτηριστικά:

- α) η έναρξή τους εντοπίζεται πάντα κατά τη βρεφική ή παιδική ηλικία
- β) παρουσιάζονται προβλήματα ή καθυστέρηση κατά την ανάπτυξη λειτουργιών οι οποίες εμφανίζουν ισχυρή συσχέτιση με τη βιολογική ωρίμανση του κεντρικού νευρικού συστήματος
- γ) εμφανίζουν σταθερή πορεία χωρίς υφέσεις και υποτροπές

Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι λειτουργίες που πλήττονται περιλαμβάνουν τις γλωσσικές ικανότητες, τις οπτικές και χωροταξικές δεξιότητες και το συγχρονισμό των κινήσεων

Συνήθως, η καθυστέρηση ή η βλάβη είναι παρούσες κατά τη στιγμή όπου μπορούν να ανιχνευθούν

Πηγή: <https://www.galinos.gr/web/drugs/main/icdcodes/F80-F89>

ICD-11: Ψυχικές, συμπεριφορικές ή νευροαναπτυξιακές διαταραχές

□“Οι διανοητικές, συμπεριφορικές και νευροαναπτυξιακές διαταραχές χαρακτηρίζονται από κλινικά σημαντική διαταραχή της γνωστικής λειτουργίας, της συναισθηματικής ρύθμισης ή της συμπεριφοράς ενός ατόμου, που αντικατοπτρίζει μια δυσλειτουργία στις ψυχολογικές, βιολογικές ή αναπτυξιακές διεργασίες που αποτελούν τη βάση της ψυχικής και συμπεριφορικής λειτουργίας. Αυτές οι διαταραχές συνήθως συνδέονται με δυσκολία ή βλάβη σε προσωπικούς, οικογενειακούς, κοινωνικούς, εκπαιδευτικούς, επαγγελματικούς ή άλλους σημαντικούς τομείς λειτουργίας.” [ICD-11, 2018](#)

Συννοσηρότητα

Σύμφωνα με έρευνες, το 50% των παιδιών με αναπτυξιακές διαταραχές εμφανίζουν συναισθηματικά προβλήματα και προβλήματα συμπεριφοράς σε τριπλάσια συχνότητα από το γενικό πληθυσμό. Στους ευρύτερους ορισμούς συμπεριλαμβάνεται και αυτός των νευροαναπτυξιακών διαταραχών.

Ακόμη, κάποιοι άλλοι περιλαμβάνουν την αντικοινωνική συμπεριφορά και τη σχιζοφρένεια που ξεκινά στην παιδική ηλικία και συνεχίζεται σε όλη τη ζωή

Όταν ένα παιδί έχει αναπτυξιακή διαταραχή
πώς ονομάζουμε αυτό που δεν έχει;

Ποιά αναπτυξιακή διαταραχή σας
ενδιαφέρει περισσότερο;

Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος

□ Φάσμα δυσκολιών κυρίως σε 3 τομείς:

□

1) Κοινωνική αλληλεπίδραση
Αμοιβαίες κοινωνικές συναλλαγές

□

2) Επικοινωνία

□

3) Συμπεριφορά

Εμφάνιση στερεότυπων & διασπαστικών αντιδράσεων

Τι ακριβώς είναι αυτισμός;

- βιο-νευρολογική αναπτυξιακή αναπηρία που συνήθως εμφανίζεται πριν από την ηλικία των 3 ετών
- 4 φορές πιο συχνά στα αγόρια από τα κορίτσια
- επηρεάζει την ανάπτυξη του εγκεφάλου στους τομείς της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, δεξιότητες επικοινωνίας, και τη γνωστική λειτουργία
- δεν επηρεάζει το προσδόκιμο ζωής

ΕΧΕΙ ΕΝΑ
ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ
ΤΡΟΠΟ ΣΚΕΨΗΣ

ΤΟΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΕΙ
ΜΟΝΟ ΕΝΑ
ΟΡΙΣΜΕΝΟ ΘΕΜΑ
ΑΝΤΙ ΓΙΑ ΠΟΛΛΑ

Η ΕΙΛΙΚΡΙΝΕΙΑ
ΤΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΚΑΙ
ΝΑ ΕΝΟΧΛΗΣΕΙ
ΚΑΜΜΙΑ ΦΟΡΑ

ΔΕΝ ΦΟΒΑΤΑΙ
ΕΥΚΟΛΑ ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ
ΘΑΡΡΑΛΕΟΣ

ΟΤΙ
ΠΕΡΙΣΤΡΕΦΕΤΑΙ
ΤΟΥ ΚΙΝΕΙ ΤΟ
ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ

ΠΑΙΖΕΙ ΜΕ ΤΑ
ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ ΤΟΥ
ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ
ΑΠΟ ΤΑ
ΆΛΛΑ ΠΑΙΔΙΑ

ΑΜΑ ΕΙΝΑΙ
ΑΠΑΣΧΟΛΗΜΕΝΟΣ
ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΤΟΥ
ΜΙΛΑΣ ΚΑΙ ΝΑ
ΜΗΝ ΣΕ ΑΚΟΥΕΙ

ΕΙΝΑΙ
ΠΟΛΥ ΤΑΧΤΙΚΟΣ
ΜΕ ΤΑ
ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΤΟΥ

ΑΜΑ ΑΛΛΑΖΕΙ
ΚΑΤΙ ΘΑ ΤΟ
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙ
ΑΜΕΣΩΣ

ΘΥΜΑΤΑΙ ΠΟΛΥ
ΕΥΚΟΛΑ ΚΑΤΙ ΠΟΥ
ΕΧΕΙ ΔΕΙ ΕΣΤΩ ΚΑΙ
ΜΙΑ ΦΟΡΑ

ΔΕΝ ΤΟΥ ΑΡΕΣΕΙ
ΝΑ ΤΟΝ
ΑΓΓΙΖΟΥΝ ΟΤΑΝ
ΤΟΥ ΜΙΛΑΝΕ

ΠΑΙΖΕΙ
ΕΥΧΑΡΙΣΤΑ
ΜΟΝΟΣ ΤΟΥ
ΧΩΡΙΣ ΝΑ
ΒΑΡΙΕΤΑΙ

ΠΑΡΑΤΗΡΕΙ ΚΑΙ
ΒΛΕΠΕΙ
ΟΛΕΣ ΤΙΣ
ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ

ΕΧΕΙ ΜΙΚΡΟΤΕΡΗ
ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ
ΣΤΟΝ ΠΟΝΟ
ΑΠΟ ΆΛΛΑ ΠΑΙΔΙΑ

ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΟΣ
ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ!

Ταξινόμηση κατά ICD-10

Κωδικός	Τίτλος
ICD F84.0	<u>Αυτισμός της παιδικής ηλικίας</u>
ICD F84.1	<u>Άτυπος αυτισμός</u>
ICD F84.2	<u>Σύνδρομο Rett</u>
ICD F84.3	<u>Άλλες δυσενοποιητικές διαταραχές της παιδικής ηλικίας</u>
ICD F84.4	<u>Υπερκινητική συμπεριφορά που συνοδεύεται από νοητική υστέρηση και στερεότυπες κινήσεις</u>
ICD F84.5	<u>Σύνδρομο Asperger</u>
ICD F84.8	<u>Άλλες σοβαρές αναπτυξιακές διαταραχές</u>
ICD F84.9	<u>Διάφορες σοβαρές αναπτυξιακές διαταραχές</u>

Ωστόσο... υπάρχουν αλλαγές στην ταξινόμηση...

Διαταραχή Rett

- ⦿ 1966 από τον Rett
- ⦿ Εμφάνιση μόνο σε κορίτσια
- ⦿ Εκδηλώνεται πριν τα 4 έτη, συνήθως μεταξύ 1-2 έτους
- ⦿ Μόνη ΔΑΔ με μη τυπική σωματική ανάπτυξη (π.χ. μη συντονισμένη βάδιση, απώλεια λεπτής κινητικότητας, σκολίωση βαριάς μορφής)
- ⦿ Συνήθως συνοδεύεται από βαριά Ν.Υ.
- ⦿ Εκφυλιστική νευρολογική διαταραχή
- ⦿ Συχνότητα 1/10.000-15.000 περίπου

Παιδική Αποδιοργανωτική Διαταραχή

- ⦿ 1930 από Heller
- ⦿ Φυσιολογική ανάπτυξη επικοινωνίας, κοινωνικών δεξιοτήτων, παιχνίδι τα 2 πρώτα έτη
- ⦿ Παλινδρόμηση μετά τα 2 έτη αλλά πριν τα 10
- ⦿ Στερεότυπη συμπεριφορά
- ⦿ 6% των περιπτώσεων ΔΑΔ
- ⦿ 18/20 είναι αγόρια
- ⦿ Χειρότερη εξέλιξη από παιδιά με αυτισμό

Διαταραχή Asperger

- ◎ 1944 από τον **Asperger** για να χαρακτηρίσει παιδιά με τα ίδια συμπτώματα του αυτισμού αλλά χωρίς Ν.Υ. και χωρίς ελλείμματα στη γλωσσική ανάπτυξη
- ◎ Δυσκολίες στην κοινωνική αλληλεπίδραση, Παράξενα ενδιαφέροντα, Ασυνήθιστη συμπεριφορά, Καθυστέρηση στην κινητική ανάπτυξη, Φυσιολογική νοημοσύνη, Κανονική γλωσσική ανάπτυξη, Δεξιότητες επικοινωνίας και προσαρμογής
- ◎ δίνουν εκκεντρική εντύπωση, ασχολούνται με αφηρημένα θέματα, έχουν τάσεις απομόνωσης και δυσκολία στη σύναψη σχέσεων. Η επικοινωνία είναι σχεδόν μονόπλευρη και ο λόγος τους ιδιόμορφος
- ◎ Είναι πιο λειτουργικά από τα άτομα με αυτισμό □ έχουν και καλύτερη πρόγνωση όσον αφορά την επίτευξη της αυτονομίας

Διάχυτη Αναπτυξιακή Διαταραχή Μη Προσδιοριζόμενη Αλλιώς

- ⦿ Η αναφέρεται σε παιδιά με σοβαρά ελλείμματα στην ανάπτυξη τους χωρίς όμως να πληρούν τα κριτήρια για τις άλλες διαταραχές
- ⦿ Υπάρχει η αυτιστική συμπτωματολογία, η οποία εμφανίζεται μετά τα 3 έτη
- ⦿ δεν καλύπτει και τους 3 βασικούς τομείς του αυτισμού (κοινωνική συναλλαγή, επικοινωνία, στερεότυπη συμπεριφορά)

Χαρακτηριστικά

1. Διαταραγμένη Κοινωνική Συμπεριφορά

Έκπτωση στην κοινωνική συμπεριφορά που εκδηλώνεται με *τουλάχιστον δύο* από τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- α) την καταφανή έκπτωση στην εξωλεκτική συμπεριφορά (βλεμματική επαφή, εκφράσεις προσώπου, στάση σώματος, χειρονομίες για κοινωνικές συναλλαγές)
- β) την αποτυχία στην ανάπτυξη σχέσεων με συνομηλίκους όπως αναμένεται λόγω ηλικίας
- γ) τη μη αναζήτηση είτε απολαύσεων και ενδιαφερόντων είτε κοινοποίησης επιτευγμάτων
- δ) την έλλειψη κοινωνικής και συναισθηματικής αμοιβαιότητας

2. Διαταραγμένη Επικοινωνία

Ποιοτική έκπτωση στην επικοινωνία που εκδηλώνεται με *ένα τουλάχιστον* από τα ακόλουθα:

- α) καθυστερημένη ή ανύπαρκτη ομιλία (που δε συνοδεύεται από προσπάθεια αναπλήρωσης μέσω εναλλακτικών τρόπων επικοινωνίας, όπως χειρονομίες, παντομίμα)
- β) σε άτομα με επαρκή λόγο, καταφανής έκπτωση στην ικανότητα έναρξης ή διατήρησης συνομιλιών με άλλους
- γ) χρήση στερεότυπου, επαναληπτικού και ιδιόμορφου λόγου
- δ) απουσία ποικίλου και αυθόρμητου παιχνιδιού και παιχνιδιού με παίξιμο ρόλων, ανάλογα με το αναπτυξιακό επίπεδο του παιδιού

3. Περιορισμένα Ενδιαφέροντα και Επαναληπτική ή Στερεότυπη Συμπεριφορά

Τα περιορισμένα, επαναληπτικά και στερεότυπα σχήματα συμπεριφοράς, ενδιαφερόντων και δραστηριοτήτων εκδηλώνονται με *ένα τουλάχιστον* από τα παρακάτω:

- α) ενασχόληση με ένα ή περιορισμένου αριθμού στερεότυπα πρότυπα που συρρικνώνουν τα ενδιαφέροντά του και που θεωρούνται μη φυσιολογικά ως προς την ένταση ή την εστίαση
- β) εμφανώς άκαμπτη εμμονή σε συγκεκριμένες και μη λειτουργικές συνήθειες ή τελετουργίες
- γ) στερεότυποι και επαναληπτικοί κινητικοί «μαννερισμοί» (πχ. χτύπημα και στρίψιμο χεριών και δαχτύλων, ή σύνθετες κινήσεις με συμμετοχή όλου του σώματος)
- δ) επίμονη ενασχόληση με τμήματα αντικειμένων (πχ. ρόδες αυτοκινήτων)

Αυτισμός, Παιδική σχιζοφρένεια ή Ν.Υ.;

Βασικές διαφορές Αυτισμού, Σχιζοφρένειας και Νοητικής Καθυστέρησης

Αυτισμός	Σχιζοφρένεια	Νοητική Καθυστέρηση
Σταθερή κλινική εικόνα	Ασταθής κλινική εικόνα με υφέσεις και υποτροπές	
Έλλειψη ή καθυστέρηση στο λόγο	Ευχέρεια λόγου	
Αποφυγή επικοινωνίας		Προσπάθεια για επικοινωνία
Διαφορές στην ανάπτυξη δεξιοτήτων		Καθυστέρηση στον ίδιο βαθμό σε όλες τις βασικές δεξιότητες
Δεν ανταποκρίνονται σε φαρμακευτική αγωγή	Ανταποκρίνονται σε φαρμακευτική αγωγή	
Συγγενείς καταβολές στους τομείς γλωσσικών και κοινωνικών διαταραχών	Συγγενείς καταβολές ψυχικών νόσων	

Αίτια;

Αρχικά τα αίτια θεωρούνταν ψυχογενή-περιβαλλοντικά

Τώρα όμως...

Οι έρευνες συγκλίνουν στην οργανικότητα των αιτιών (διαταραχή του βιολογικού υποστρώματος, διαταραχές φυλετικών χρωμοσωμάτων, βαριά αναπτυξιακή ανωριμότητα στο αυτόνομο νευρικό σύστημα) χωρίς να γνωρίζουμε αν οφείλεται σε μια μόνο ή σε ποικίλες αιτίες

Ανιχνευτικά Εργαλεία ΔΑΔ

- ◎ M-CHAT

Checklist for Autism in Toddlers

- ◎ AQ Child & AQ Adolescent

The Autism Spectrum Quotient: Children's Version /Adolescent

- ◎ CAST

The Childhood Autism Spectrum Test

Αξιολογητικά εργαλεία

- ◎ Κλίμακα νοημοσύνης **Stanford-Binet Intelligence Scale**
- ◎ Κλίμακα **Peabody** (κατανόηση λόγου)
- ◎ **Preschool Language Scale** (προφορικού λόγου)
- ◎ Κλίμακα προσαρμοστικής συμπεριφοράς (**Vineland Adaptive Behavior Scales**)

Στοχεύουν στον αντικειμενικό τρόπο αξιολόγησης των δεξιοτήτων του παιδιού & όχι στη διάγνωση ή πρόγνωση

Παρέμβαση

- ⦿ Η πρώτη παρέμβαση οδηγεί σε καλύτερη πρόγνωση
- ⦿ Λήψη αναλυτικού ιστορικού από τους γονείς
- ⦿ Θεραπεία με την έννοια της πλήρους αποκατάστασης δεν υπάρχει
- ⦿ Οι γενικοί στόχοι είναι να αξιοποιηθεί **στο μέγιστο βαθμό το δυναμικό του παιδιού** - μέσω εξατομικευμένου προγράμματος- και να **στηριχθεί η οικογένεια**
- ⦿ Ειδικά, η θεραπεία στοχεύει
  - στη μείωση των στερεοτυπιών
  - στην ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτοεξυπηρέτησης, έκφρασης αναγκών και συνεργασίας
  - επικοινωνία

Συστήματα εναλλακτικής επικοινωνίας

▣ PECS (Picture Exchange Communication System)

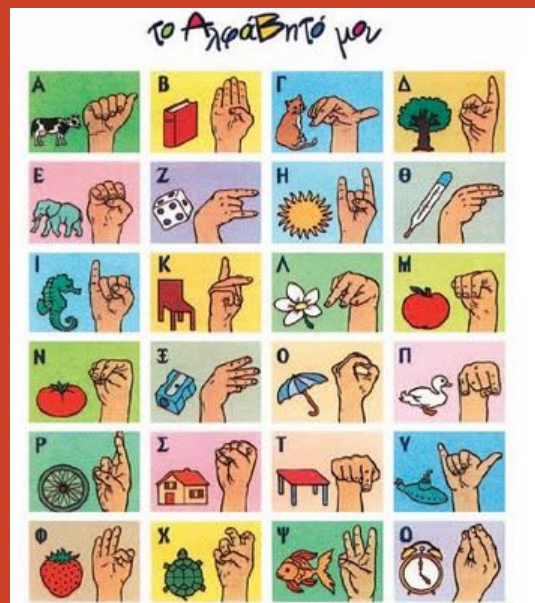
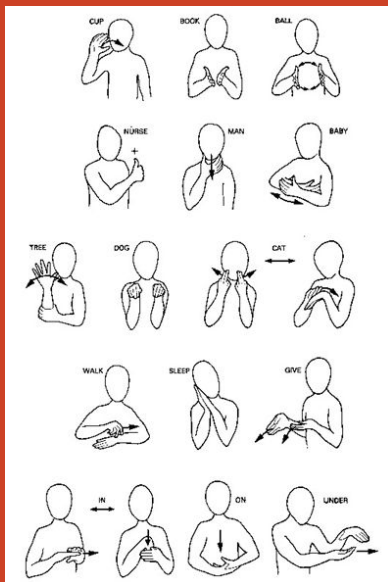
(Σύστημα Επικοινωνίας Μέσω Ανταλλαγής Εικόνων)

Οι δημιουργοί του PECS, ο Andy Bondy, Ph.D. και η Lori Frost, MS., CCC/SLP, στήριξαν το πρωτόκολλο εκπαίδευσής τους στην δουλειά του Skinner «Verbal Behaviour» (1957), με στόχο να διδάσκονται συστηματικά λειτουργικοί λεκτικοί συντελεστές που θα συμβάλλουν στην αυτόνομη επικοινωνία. Το πρωτόκολλο τηρείται, μέσω της μεθοδικής διδασκαλίας των 6 Σταδίων που αποτελούν το PECS

Συστήματα εναλλακτικής επικοινωνίας

Νοηματική γλώσσα □

Το **Makaton** αφορά ένα πρόγραμμα ανάπτυξης της επικοινωνίας για άτομα που εμφανίζουν ένα ευρύ φάσμα αναπτυξιακών δυσκολιών, που βασίζεται στη χρησιμοποίηση νοημάτων ή και γραφικών συμβόλων που συνοδεύουν και υποστηρίζουν τον προφορικό λόγο

Βασικές Εκπαιδευτικές προσεγγίσεις

- ◎ TEACCH (Treatment and Education of Autistic and related Communication Handicapped Children)

Δομημένη Διδασκαλία

- ◎ ABA (Applied Behavioral Analysis)

Εφαρμοσμένη Ανάλυση Συμπεριφοράς

- συμπεριφορική προσέγγιση & βασίζεται στις αρχές της συντελεστικής μάθησης (σχέση ερεθίσματος - αντίδρασης)
- □ στόχος είναι η μείωση ή εξάλειψη μιας ανεπιθύμητης συμπεριφοράς, αλλά και η αύξηση εκδήλωσης μιας επιθυμητής

Τα 3 R του αυτισμού

- ⦿ Routine (ρουτίνα)
- ⦿ Repeat (επανάληψη)
- ⦿ Regularity (τακτικότητα)

Το παιδί με αυτισμό δεν ενοχλεί κανέναν κάνοντάς τα, αντιθέτως διευκολύνουν και εμάς

Παράρτημα

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ-ΠΛΑΙΣΙΑ ΓΙΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

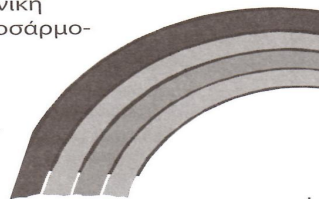
A. Τρία εξειδικευμένα κέντρα διάγνωσης-αξιολόγησης και περιοδικής παρακολούθησης του παιδιού με αυτισμό:

- α) Στο Παιδοψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής,
- β) στο Παιδοψυχιατρικό Νοσοκομείο «Αγία Σοφία» και
- γ) στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης.

B. Κέντρα ημέρας για παιδιά ή ενήλικες με αυτισμό:

1. Παιδοψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής
  - ✓ Ειδική Θεραπευτική Μονάδα Αυτιστικών Παιδιών με Διάχυτες Αναπτυξιακές Διαταραχές (Ε.Θ.Μ.Α.), Αθήνα
  - ✓ Κέντρο ημέρας «Λιθάράκι», Παπάγου
2. Ελληνικό Κέντρο για την Ψυχική Υγεία και Θεραπεία του Παιδιού και της Οικογένειας
  - ✓ Κέντρο ημέρας «Το Περιβολάκι 1», Χαλάνδρι
3. Κέντρο Ψυχικής Υγείας
  - ✓ Θεραπευτική Μονάδα Αυτιστικών, Αγία Παρασκευή
4. Ίδρυμα για το παιδί «Η Παμμακάριστος»
  - ✓ Κέντρο Ημέρας
  - ✓ Παιδικός Σταθμός
  - ✓ Ειδικό Σχολείο, Ν. Μάκρη Αττικής.
5. Μονάδα διαβίωσης παιδιών και εφήβων του Παιδοψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής, Ραφήνα
6. Σωματείο Γονέων Ναυτικών «Η Αργώ»
  - ✓ Κέντρο Ημέρας, Νέο Φάληρο, Πειραιάς
7. Σύλλογος Γονέων, Κηδεμόνων και Φίλων S.O.S.
  - ✓ Κέντρο Ημέρας, Ν. Μάκρη Αττικής
8. Σύλλογος Γονέων και Φίλων του αυτιστικού παιδιού «Ελπίδα»
  - ✓ Κέντρο Ημέρας, Ωραιόκαστρο, Θεσσαλονίκη
9. Ένωση Γονέων, Κηδεμόνων και Φίλων Απροσάρμοστων Ατόμων «Ζωοδόχος Πηγή»
  - ✓ Κέντρο Ημέρας, Ηράκλειο Κρήτης
10. Σύλλογος Προστασίας Αυτιστικών Παιδιών
  - ✓ Κέντρο Ημέρας, «Η Μεγαλόχαρη», Χανιά.

συνέχεια στην επόμενη σελίδα

Γ. Ξενώνες

- ✓ Στο Παιδοψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής, για 10 εφήβους με αυτισμό
- ✓ Στο Ελληνικό Κέντρο για την Ψυχική Υγεία και Θεραπεία του Παιδιού και της Οικογένειας, για βραχύχρονη παραμονή παιδιών 3-12 χρόνων, «Το Περιβολάκι 2», Χαλάνδρι
- ✓ Σύλλογος Γονέων, Κηδεμόνων και Φίλων αυτιστικών ατόμων νομού Λάρισας
  - Ξενώνας «Ελευθερία» με 10 ενήλικες με αυτισμό, Λάρισα
- ✓ Ελληνική Εταιρία Προστασίας Αυτιστικών Ατόμων (Ε.Ε.Π.Α.Α.)
  - Ξενώνας «Ελένη Γύρα», Ζίτσα Ιωαννίνων.

Δ. Σχολεία για παιδιά με αυτισμό

- α) Στο ίδρυμα «Παμμακάριστος» στη Ν. Μάκρη (Ειδικό Σχολείο)
  - β) Στη Θεσσαλονίκη (Ειδικό Σχολείο)
  - γ) Στουπάθειο (και εργαστήρια)
  - δ) Σικιαρίδειο (και εργαστήρια)
  - ε) «Μαργαρίτα» (εργαστήρι ειδικής αγωγής)
- ✓ Κάποια ειδικά σχολεία δέχονται και παιδιά με αυτισμό που συνυπάρχουν με παιδιά διαφόρων αναπηριών
  - ✓ Παιδιά ικανά με αυτισμό φοιτούν και σε Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης
  - ✓ Υπάρχουν και διάφορα ακριβά κέντρα ημέρας, χωρίς εκπαίδευση, μόνο για φύλαξη
  - ✓ Ένας μικρός αριθμός εφήβων και ενηλίκων με αυτισμό συνυπάρχουν με άτομα διαφόρων αναπηριών σε κρατικά ή ιδιωτικά ιδρύματα ασυλιακού τύπου, όπου οι παρεχόμενες υπηρεσίες δεν είναι κατάλληλες για άτομα με αυτισμό.

Ε. Σύλλογοι Γονέων

- ✓ Ελληνική Εταιρία Προστασίας Αυτιστικών Ατόμων (Ε.Ε.Π.Α.Α.), Αθήνα
- ✓ Σύλλογος Γονέων, Κηδεμόνων και Φίλων Αυτιστικών Ατόμων ν. Λάρισας, Λάρισα
  - Πρόγραμμα ενδυνάμωσης και υποστήριξης ομάδων οικογενειών ατόμων με αυτισμό
- ✓ Σύλλογος Γονέων, Κηδεμόνων και Φίλων για το Αυτιστικό Παιδί Σ.Ο.Σ., Ν. Μάκρη Αττικής

- ✓ Σύλλογος Γονέων και Φίλων του αυτιστικού παιδιού «Ελπίδα», Θεσσαλονίκη
- ✓ Σύλλογος Προστασίας Αυτιστικών Παιδιών, Χανιά Κρήτης
- ✓ Σωματείο Γονέων Ναυτικών «Η Αργώ», Νέο Φάληρο Πειραιάς
- ✓ Ένωση Γονέων, Κηδεμόνων και Φίλων Απροσάρμοστων Ατόμων «Ζωοδόχος Πηγή», Ηράκλειο Κρήτης.

ΣΤ. Στον Εθνικό Οργανισμό Κοινωνικής Φροντίδας λειτουργούν ως αποκεντρωμένες υπηρεσίες:

- α) Εθνικό Κέντρο Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας (Ε.Κ.Α.Κ.Β.)
- β) Δίκτυο Κέντρων Εκπαίδευσης Κοινωνικής Υποστήριξης και Κατάρτισης Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες (Κ.Ε.Κ.Υ.Κ.Α.Μ.Ε.Α.).

Στις ψυχιατρικές υπηρεσίες ενηλίκων και σε άλλα ιδιωτικά ιδρύματα ανά την Ελλάδα εκτιμάται ότι νοσηλεύονται ή παρακολουθούνται ενήλικα αυτιστικά άτομα, των οποίων ο αριθμός είναι άγνωστος. Στα ψυχιατρεία οι περισσότεροι νοσηλευόμενοι πάσχουν από αυτισμό. Πολλά από τα άτομα αυτά έχουν άλλες διαγνώσεις. Η πεποίθηση αυτή ενισχύεται από την ανυπαρξία δομών στον ελληνικό χώρο για ενήλικα άτομα με αυτισμό.

When I Go To the Toilet

Every day I go to the toilet. Sometimes I want to go at home, and sometimes at school.

I like to take my clothes off in the toilet at home.
But if I do that at school people might laugh at me.

Small children sometimes take their clothes off, but now I am older, I only need to pull my trousers and underpants down.

When I go to the toilet at home or at school, this is what I will do.

1. Go into the toilet or bathroom.
2. Close the door.
3. Take my trousers and underpants down below my knees.
4. Sit on the toilet.
5. Do a poo or a wee.
6. Wipe my bottom with toilet paper.
7. Drop it in the toilet.
8. Pull up my trousers and underpants, pull up the zip, tuck my shirt in.
9. Flush the toilet once.
10. Wash my hands with soap and water in the sink.
11. Dry my hands with the towel, or a paper towel.
12. Put the paper towel in the bin.
13. Go back to my lesson or my activity.

Σημείωμα Αναφοράς

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Βιβλιογραφική αναφορά διαφανειών:

Αθανασοπούλου Χ. (2019). Σημειώσεις μαθήματος «Εργοθεραπεία σε Πολυπολιτισμικό Περιβάλλον». Έκδοση: 1.0. Τμήμα Εργοθεραπείας, ΣΕΥΠ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, Αθήνα 2019. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.uniwa.gr/courses/OT111/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.el>

Ως Μη Εμπορική ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Cooper M., Hooper C., Thompson M. (2012). Ψυχική υγεία παιδιών και εφήβων Θεωρία και πράξη. Εκδόσεις Παρισιάνου.

ICD-11 (2018)

<https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http%3a%2f%2fid.who.int%2fcd%2fentity%2f334423054>

Rutter M. (2005). Incidence of autism spectrum disorders: Changes over time and their meaning. *Acta Paediatrica*, 94: 2-15.

Lotter V. (1966). Epidemiology of autistic conditions in young children: 1. Prevalence. *Soc Psychiatry* 1966;1:124-37.

Γενά, Α. (2002) *Αυτισμός και Διάχυτες Αναπτυξιακές Διαταραχές: Αξιολόγηση, Διάγνωση, Αντιμετώπιση*. Εκδόσεις Γενά, Αθήνα.

Χρήσιμες

Πηγές

- ⦿ Understanding Autism in the Yale Seminar on Autism and Related Disorders Online

<http://autism.yale.edu/>

- ⦿ Άρθρο: “How Do Experts Diagnose Asperger Syndrome in Adults?”

<http://autism.about.com/od/aspergerssyndrome/f/dxasadults.htm?nl=1>